

Universal Declaration of Human Rights - Mende

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Dunya Lahi Nuvuu Lonyisia Va

Magona Yepei

A jifa kiliyei na ke numu vuu kpelee ti maa hewulei lo towa kpaupau le laha va, tonya kee ndileli dunyihu.

A jifa ngawuleehu kee baagbuala nuvugaa ti lonyisia ma ti wanga a pie hindangaa na hii i wotea a nemahugili waa nuvuu ma, dunya ninahu mia mahoingɔ muvuu i gu i yepe kia ngi longɔla, kee ngi lanayei kee ngi lima hinda.

A jifa maa ii houni nu mu vuu i wote a kɔ gɔmɔ mahaya nyamu nyamu kee nduwɔ ya yeya, ke mahoingɔ sawei i nuvuu lonyii mavale,

A jifa mahoingɔ ndiamɔyei na ndɔlesialuahɔ i legulɔma,

A jifa nungei nasia ti ndɔlei kpele ti woyilei na hu ti lanaya genga kɔlɔ yayilingɔihu,

Kee nuvuu lɔnya, ngi nuvuu ya, ngi yeyei kee hindui taa nyahii ti lonyei maahewu lei, kee gbɔma ti ti lia yilinga kɔ yange yange kee ndevu yekpe la i le gulɔma.

A jifa ndɔlei nasia ti dunyi hu ti lahei wumbua a ngoyila kɔɔ ti tɔ ke baagɔ ma a yelɔ na nuvuu va kee ngi lɔnya ya va,

A jifa kiliyei yaa numu kpelehu hinda yayilingɔi ji a lelɔ gulɔma,

Fale naa

Komewai na ta toli a

Genela Asembili

Ndenga Ye

Dunya Lahei ji nuvuu lonyinsia va i wote a ɲaiki numui kpelee kee ndɔlei kpelee va nahii ke numu gbi ɔɔ ngoyila hugbate gbi na hinda yayilingɔi ji ngi enmahu kpɔtu i lapi kpugu kpugu a numu gaalahu wie i tɔ ke bagɔɔma iye tɔnei jisɔ ma kee hugbemboi jisɔ nungei nasia weti yei ndɔɔ kpele hugbatai ji hu, kee nasia ti ndɔlɔngaa hu nahi tii yee ndɔlɔ kpele hugbatei jisɔ bu.

1. Ngayilii Ye Ngilei

Numuvuisia Kpelee ta ti le te ye nduwɔ ya hu, tao ti nuvuu yei kee ti lonyi maa hewungɔ. Kiiya kee hindaluahu gɔɔla a yelɔ ti hun. Fale mahoungɔ ti ti nyɔnyɔchu hoi kia ndeegaa.

2. Ngayilii Ye Fele Yei

Hugbatei ji numu kpelee lo va, nu genyei, ngi luwu yegii, nyaha ɔɔ hindgo, nu layia, Ngewɔi na a feli, ngi gili yei, ngi le gi kee ngi gbate ii ma.

Tao maa ii houni nduahɔ ge i waa nungaa luahu jifa tii gbuani ndɔlɔ yilahu, ɔɔ jifa tia heini ti yekpe va ɔɔ tii yekpe va.

3. Ngayilii Ye Sawa Yei

Nuvuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ ndevu i ye ngi hu, kɔɔ aa ye nuu bu, tao kɔɔ mahungbee i ye ngi ma.

4. Ngayilii Ye Naani Yei

Maa ii houni ti numu gbi hou nduwɔya hu, ɔɔ ti ngi waa mɔnemɔne hinda hu, maa ii houni nuu maajia va nduwɔya hu, tao gbɔma mahoungɔ nduwɔyei ye keyi kgbi lekee i gbɔɔ.

5. Ngayilii Ye Lɔɔlu Yei

Maa ii houni kɔɔ ti kpaagba hinda la nuu gbi ma, tao kɔɔ ti hinda wee a numu na a ke ke nuvu yaa a ngie.

6. Ngayilii Ye Weita Yei

Nuvuu gbi lee ngi lɔnya mia kɔɔ sawei i baagɔɔ ngi nuvu ya ma mia leke gbi.

7. Ngayilii Ye Wɔfila Yei

Nuvuu kpelee ti maahewungɔ sawei gulo, tao mahoungɔ sawei i ti mahu wee nahi gbi ee ti hu wɔɔ. Mahoungɔ sawei i tɔ ke hugbatei ji ee numugbi gbukpuu.

8. Ngayilii Ye Wayakpei

Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ sawa kpaambu ngaa yekpe ti ngi lɔnyei mavale a watii na ngi lɔnyi nasia ndɔɔ jawei keni numu a nyani ngi ma.

9. Ngayilii Ye Taalui

Maa ii houni ti numu magba, ti ngi wu kpegbema ɔɔ ti ngi gbɛ ngi yee a baama hu we.

10. Ngayilii Ye Puui

Nuu gbi ngi lɔnya mia nahii ti la nyongaa ngi ma te i ngi maahinda gulanga kɔlehu ɔɔ i sawa kpoukpou nyaninga, kɔɔ ti ye njie na le fofohu, tao kɔɔ sawakpambu jein jein gongaa ti loo ngi va.

11. Ngayilii Ye Puu Mahuyelei

1. Nu gbi ngi lɔnya mia nahi ti la nyongaa ngi ma hinda ngamu va, taa kiti lewe haani ti ye njie na le fofohu, tao ti jia a sawe panda pandaa.

2. Maa ii houni ti baa nuu gbi ma a sawahu wee – ndɔɔ yila jawa yo ɔɔ ndunya kpelee jawa. Tao gbɔma maa i houni sawei i kpagbaa la nuu ma na kaahu lewengɔ sawei na ma i nyanini.

12. Ngayilii Ye Puu Mahufilei

Maa ii houni nuu i ye na nahi ta loko wili ngi bundu hinda hu, ngi ye peebu hinda, kolei kee ngowili na a pili ngitiwoma kia lee ti longɔla, kee kakpama a baagbuama hu we. Maa houngɔ sawei i nuu gbi maawee yee kakpamei ji bondayeya.

13. Ngayilii Ye Puumahu Sawei

1. Mahoungɔ numu gbi i ye hugbembo hu kɔɔ i li mia leke gbi ngi longɔ i li na, tao kɔɔ i hei ndɔɔ gbi leke hu ngi longɔ i heihu.

2. Nu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ i gbua ndɔɔ yila hu i li peka hu, i wee a ngi yee ɔɔ mbaa tinda, tao kɔɔ i yama ngi ndei na hu mia i gbuana.

14. Ngayilii Ye Puumahu Naanii

1. Nu gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi yaama lowu kakpama yeye ndɔɔ yeka hu, tao kɔɔ i nganei gbuana.

2. Ye sawei ji ɛɛ lɛkpɛ gbi naleke ye numui ji i ndɔlɔ jawa nyanini, tao i hinda gbulanina na ndɔlɔ woyila hugbatei i loila.

15. Ngayilii Ye Puumahu Lɔɔli

1. Nuɔ gbi lɔnya mia kɔɔ i wote a ndɔlɔlii.

2. Maa i houni kɔɔ ti nuɔ gbi baa a ngi lɔlii ya, ɔɔ kɔɔ ti ngi baa a ndɔlɔlii ya ndɔɔ yekahu.

16. Ngayilii Ye Puumahu Weitei

1. Hindui taa nyahii na ti lakpango ta sɔɔwɛlɔ ti ndengaa le, ti genye ii yeni bɛɛ yila, tii yeni bɛɛ a ndɔlɔ yila hunblaa, ɔɔ Ngewɔ veli gbambi yila ma. Ti lɔnye maahewungɔ sɔɔva, sɔɔhu, ɔɔ ji ta lo ti gɔle.

2. Kɔɔ hindui taa nyaha ti sɔɔwɛɛ, a nɛɛ pein ti veinja wɛ.

3. Bondei mia ndɔlei yei kpɔkui le, fale maahoungɔ heimii kɛ ndɔlɔ gbi ti bondei mahu gbɛɛ kpɔtu kpɔtu.

17. Ngayilii Ye Puumahu Wɔilei

1. Nuɔ gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi wuma haakangaa majɔɔ, tao gbɔma kɔɔ taa nungaa ti makpɔma haaka majɔɔ.

2. Tɛ nuɔ gbi haaka gbua ngi yeya kia leke ti longɔla.

18. Ngayilii Ye Puumahu Waykpei

Nuɔ gbi lɔya mia kɔɔ i kiiya wee, kɔɔ i giila gbɔɔ tɔnyei le ɔɔ gbɔɔ i lɔnyani, Ngewɔɛ ye gbɔɔ ngi longɔ i feli, ye tonye ji a ngi jein jein lɔ kɔɔ i ngi giliyei ɔɔ ngi yewɔveilei wote, I wote bɛɛ atayakpe ɔɔ taa nungaa, fofohu ɔɔ sɔkuma, kɔɔ i nungaa gaa a ngi ngliyei kɛɛ ngi yewɔ hindei.

19. Ngayilii Ye Puumahu Taaui

Nuɔ gbi lɔnya mia kɔɔ i kiliya wee tao kɔɔ i yee kiiyeina le fofohu, yee tɔnyei ji a peɛlɔ yee kiiyei ji nuɔ gbi ɛɛ gbekpa kulo, tao kɔɔ i nemahulee kɛɛ ngowii majɔɔ tao kɔɔ ta bɛɛ i fe nungaa wɛ a pele gbi hu we, nahi bandowoma gbi ɛɛ waa nduahuh.

20. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngoi

1. Nuɔ gbi lɔnya mia kɔɔ taa nungaa ti gome, tao kɔɔ taa teini ti lee, i na lee hinda huwu va ii le.

2. Tɛɛ nguaa numu gbi la a kpɔli hale kɔɔ i wote a kome ma mɔ.

21. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuyelei

1. Nuɔ gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i ye ngi guameti hindeihu, kɛ bɛɛ ta vulii i yehu ɔɔ nungaa tia vulii ta lokoloo ti ma.

2. Nuɔ gbi lɔnya mia kɔɔ ngi lɔɔhu guameti hugbate wie ngoisia ti hiti ngi ma kia lee ta hiti nungaa ye pekeisia ma.

3. Nungaa mia maahoungɔ ti ti guameti hei, ti gbaye mia a pie a yenge, hulembinga ta yamalɔ ti kɔlei gula, tao ye kɔlei ji a kgula bunduhulo, nahii nunghi ɛɛ gbekpa numu gulo.

22. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahufelei

Numu gbi lee ndɔlɔlii a ngie, ngi lɔlei kpɔma hugbate wie ngi va, tao kɔɔ ngi lɔlei taa ngitiwoma hugbate ti pee ye kpɔma hugbatei na i foo ngi ma, tao a majɔlɔ kialeke ngi lɔlei gbatei kɛɛ ye saweisia ti na, gbɔma kia lekee ye numui bɛɛ ngi hami gii na, kɔɔ wei i legulo.

23. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahusawei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i yenge, tao kɔɔ i ngengei na wie ngi longola, kɔɔ i mbelehei majɔɔ ngengemei, tao kɔɔ ti tɔ kengengei ɛɛ ngi lo.
2. Numu gbi lɔnya mia, nahii nduahu gbiima, kɔɔ ti ngi pawa kia a yenge la.
3. Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ ti ngi pawa nahii ta kɛɛ ngi mablaa ta ti magbee gbualɔ hu kia nuvu, tao gbɔma kɔɔ kpɔma yeka i yena ngi va.
4. Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i wili hugbatehu na ngenga blaa ma vale.

24. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahunaani

Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i levu tao kɔɔ i kpele yeka gbua, tao gbɔma kɔɔ aa ngenge huguangɔ waa wie, mahoungɔ gbɔma i yaa a ndevu wati majɔɔ, nahi i yaa ye ndevui na wie ma ta yaalo a ngi pawa.

25. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahulɔɔlui

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ta kɛɛ ngi mablaa ti ye kaahugbua hu, ti meheɛ yekpe me, ti kula yekpe yili, ti la ndama yekpe, ti hale yekpe majɔɔ, tao gbɔma guameti i ye na ti va, hugbate yekpe i yena ngi va a watii na ɛɛ ye ngege hu, a watii na ngi heigengɔ, watii na ngi wovang, kɛɛ watii na hinda a wa ngi mahu nahii ɛɛ gumbu.
2. Mahoungɔ gbɔma hugbate i ye na kuimeisia kɛɛ ndengaa va. Mahoungɔ ndengaa kpeleɛ, naa ti ke taa ti njeni ti sɔɔhu ɔɔ tii sɔɔhu, ye hugbatei ji i ti maa weɛ.

26. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuweitei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i kɔɔ gaa. Maa ii houni navoo hinda i ye kɔɔgaala ma, ke beɛ i wote a ye tɔtɔmei. Mahoungɔ kɔɔ gaalei i wote a sawa kpawu kpawu na ndo gbi ɛ gbua ma ye tɔtoomi. Nyandengɔ kɔɔ ngenge kɔɔngaa i yna kpoto, kɛɛ kɔɔ yalngɔ gaalei naa va ti nemabu lewengɔ.
2. Kɔɔ gaalei i wote a hinda na a nuu le gulɔma, ngi lɔnyisia kɛɛ ngi hugbemboi. I loko hei hinda yawubu gɔɔla, hinda bu houla kɛɛ ndiamɔya dunyei kpeleɛ luahu, kenyeisia kɛɛ Ngewɔ veli gbambisia luahu, tao kpaya waalo ndɔɔ kpele woyila yenge lukuisia hu kɔɔ ndileli i li gulɔma.
3. Bondeisia ti wote a haala bla ta ke na kaa ye gbɔɔ ti leingaa ta pee.

27. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ Mahuwɔfilei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i ye mia a yena ye kɔndi hinda hu, i ngaa neɛ ye ye mbembe hu kɛɛ sayensi ye tɛkulɔmii taa ye nafei.
2. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ mahugbee kpɔtu kpɔtu i ye ngi gbate hani ma, i ye a ngole ɔɔ hani lalangɔ ɔɔ sayensi haaka.

28. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ Mahuwayakpei

Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi yee jawa kɛɛ ngitiwoma gee i yena, na a tɔ ke dunya lahei jisia ta hitilɔnga.

29. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ Mahutaawui

1. Numu gbi lee, mia i heina, tao a lena gulɔma, mahoungɔ i na hinda hou a loko veinja.
2. Ji numu a ye ngi lɔnyei kɛɛ ngi hugbemboi ya yenge ma, na lee a wote a kpɛnguu a wee a saweilo naa a nuu wekeisia ti lɔnyei kɛɛ ti hugbemboi ma vale, kɛɛ numu kpele ti maahinda va ngoyila lɔɔhu.
3. Numu ɛ ye tɔnyei jisia kɛɛ hugbemboi jisia yayenge nahi kpuangɔ pilei na ma, tao gbɔma ɛɛ pinde kaa na wooma na ndɔɔ kpele gomei ti ndani.

Gbewogbe gbi na kolei ii hu na nu mu a nde ye kenga ti puilo na koo i ndolo so ngoyila hugbate leenga ti lonyei kee ti hugbemboi mahugbua.